

جامعه‌شناسی فرصت‌ها و چالش‌های معلم بلاگرها-1

سیدجواد حسینی

معلم بلاگرها پدیده جدیدی هستند که در سپهر تعلیم تربیت ظهور یافته‌اند. تحلیل وضعیت معلم بلاگرها در چهار قلمرو قابل بحث است.

۱- معلم بلاگرها در چه فضایی به وجود آمدند؟

جهان از حیث ارتباطی چهار موج را پشت سر گذاشته است. موج رئالیستی یا فیزیکی که ارتباطات از طریق حرکات و سپس تصویر و کلام و نوشتن و چاپ ممکن شد. پس از آن بشر به دومین موج حوزه ارتباطات با اختراع تلگراف، تلفن، رادیو، تلویزیون و خصوصاً اینترنت گام نهاد که از این مرحله به دنیای دیجیتال تعبیر می‌شود. آرام آرام اینترنت آنچنان اهمیتی پیدا کرد که دوگانه واقعیت و مجاز شکل گرفت. بخش مهمی از زندگی در پرتو تردد امواج به جای افراد و در بستر فعالیت‌های مجازی ظهور یافت؛ به گونه‌ای که موجب ورود دنیای انسان‌ها به سومین موج ارتباطی یعنی جهان منتال با مشخصه واقعیت مجازی شد. واقعیت مجازی به این حقیقت اشاره می‌کند که دیگر دوگانه واقعی - مجازی بی‌معناست؛ زیرا واقعی‌ترین شکل زندگی انسان‌ها مجازی است. و بالاخره در استمرار حوزه ارتباطات انسانی، هوش مصنوعی پدیدار شد و چهارمین شکل زندگی یعنی متاورس را خلق کرد. دنیای بشری در دوره‌های دیجیتالی، منتالی و متاورس آنچنان دگرگون شد که جامعه‌شناسان در کنار دو جهان همیشگی واقعی و آرمانی از جهان سوم نام بردند و به عبارتی جهان از حالت دو جهان (واقعی و ایده‌آلی) به سه جهان بودن بسط یافت. جامعه‌شناسان این جهان سوم را با تعبیر متفاوتی مورد بازشناسی قرار دادند.

جهان مجازی، جهان شبکه‌ای به قول کاستلز، جهان ریزوماتیک به قول ذیل دلوز، جهان اطلاعاتی به تعبیر آومرسا و همچنین اینجانب نیز این جهان را به جامعه توفانی (دارای دگرگونی‌های سریع، فراگیر، بنیادین، ناشناخته، مبهم و غافلگیرکننده) نام نهاده‌ام. جامعه‌شناسان خصوصیات جهان جدید را این گونه توصیف می‌کنند: جهانی

غیرخطی، افقی صاف، جهانی سیال، شکننده و جهانی گمنام، جهانی دارای حرکت‌های خودجوش مولکولی، جهانی دارای انبوهی و تکثر، معنای و معنای، جهانی با شاخص نفی هرگونه وحدت، انسجام و استیلا.

در چنین جهانی بسیاری از نقش‌های گذشته تغییر یافته‌اند، برخی تعدیل شده‌اند و البته بسیاری دیگر از نقش‌ها به وجود آمده‌اند. نقش‌های جدیدی چون وبلاگ‌نویسی، اینفلوئنسر و بلاگر. بلاگرها و معلم‌بلاگرها در چنین فضایی ظهور یافته و بسط پیدا کرده‌اند. بلاگرها در قلمروهای مختلفی فعال شده‌اند؛ بیوتی بلاگر، فشن بلاگر، بلاگرهای گردشگری و سفر بلاگرهای غذا و خوراک، بلاگرهای خودرو، بلاگرهای دکوراسیون، بلاگرهای اقتصادی، بلاگرهای کسب و کار، بلاگر روانشناس، بلاگرطنز از آن جمله‌اند. معلم بلاگرها نیز نوعی از بلاگرها هستند که به دو گروه تقسیم می‌شوند؛ اول معلم بلاگرهایی که در هر يك از قلمروهای فوق فعالند و دوم معلم بلاگرهایی که در عرصه آموزش و یاددهی - یادگیری فعالیت می‌کنند که در ادامه به این گروه دوم معلم بلاگرها می‌پردازیم و فرصت‌ها و چالش‌هایی که این دسته از معلم بلاگرها در عرصه آموزش بروز داده‌اند را مورد ارزیابی قرار می‌دهیم. ابتدا باید دید که چرا این معلم بلاگرها در حال گسترش و چه فرصت‌ها و کارکردهای مناسبی را برای تعلیم و تربیت می‌توانند، ایجاد کنند. به عبارت بهتر فرصت‌های معلم بلاگری در عرصه تعلیم و تربیت کدامند.

۲- فرصت‌های معلم بلاگری

اولین فرصت معلم بلاگری، خلق موقعیت‌های بدیع، جذاب، متنوع و جدید یادگیری است که از جمله کارکردهای مناسب برای تعلیم و تربیت محسوب می‌شود. یادگیری جذاب و با کیفیت، یادگیری که به قول ویلیام گلاستر در حین آموزش ۵ نیاز از جمله حس قدرت و حس مفید بودن و نیز استراحت و تفریح را همزمان پاسخ می‌دهد. دومین کارکرد معلم بلاگرها امکان یادگیری غوطه‌ور است. فضای معلم بلاگری این فرصت را ایجاد می‌کند که در جریان یادگیری، همه حواس دانش‌آموزان را با خود در جریان یادگیری به کار بگیرد و درگیر کند.

سومین کارکرد فضای آموزشی معلم بلاگرها، به امکان یادگیری خصوصی شده یا انفرادی شده (IAP) مربوط می‌شود، زیرا در این فضا امکان انعطاف حداکثری در جریان آموزش وجود دارد و با این فرصت می‌توان امکان آموزش انفرادی شده مبتنی بر تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان را به وجود آورد و این نوع آموزش در مقابل آموزش فرمال، یکدست‌ساز و

کارخانه‌ای قرار می‌گیرد که شوربختانه آموزش و پرورش ایران هم‌اکنون از آن سخت در رنج است. چهارمین فرصتی که فضای آموزشی معلم بلاگری موجب می‌شود، امکان یادگیری معکوس مقاوم و مکمل است. در یادگیری معکوس، دانش‌آموز از نقش یک یادگیرنده منفعل به یادگیرنده فعال و مشارکتی تبدیل می‌شود. در این نوع یادگیری، دانش‌آموز و معلم نسبت به محتوایی که هر دو از آن خبر دارند، فضای یادگیری را رقم می‌زنند و علاوه بر انگیزش دانش‌آموزان، خلاقیت ایشان نیز امکان ظهور بیشتری می‌یابد و معلمان در نقش تسهیلگر ظاهر می‌شوند و امکان رویکرد ساختن‌گرایی بیشتر مهیا می‌شود. به این ترتیب تعلیم و تربیت بانک مانند به تعلیم تربیت مبتنی بر گفت‌وگو تغییر جهت می‌دهد. همچنین در فضای معلم بلاگری، امکان آموزش‌های مکمل و نیز مقوم برای برخی دانش‌آموزان بیش از پیش فراهم می‌آید.

پنجمین کارکرد مناسب معلم بلاگری به امکان یادگیری موزاییکی به جای یادگیری خطی مربوط می‌شود. در یادگیری خطی، یادگیری یک‌جانبه و مکانیکی محقق می‌شود و تفکر تکسب بینانه و تک‌عاملی در دانش‌آموزان شکل می‌گیرد و نوعی درک جزیره‌ای از واقعیات زندگی در بینش دانش‌آموزان پدیدار می‌شود. حال آنکه در یادگیری موزاییکی، نگاه چند سبب‌بین و چندوجهی و ارگانیکی در جریان آموزش رخنمون می‌شود که نتیجه آن پرورش انسان‌های چندساحتی و در نتیجه جامعه متعادل و متکامل خواهد بود.

ششمین فرصت اتمسفر معلم بلاگری، امکان یادگیری انشایی به جای یادگیری املائی است. متأسفانه در نظام آموزشی موجود، جریان یادگیری و آموزش بیشتر به سمت یادگیری و آموزش از نوع املا و دیکته‌گویی است، حال آنکه در تعلیم و تربیت مدرن، رویکردهای آموزشی به سمت یادگیری - یاددهی از جنس انشاست که با کوشش‌های درونی و خلاقیت و ابتکار همراه است.

هفتمین فرصت را باید به امکان یادگیری آسان و منعطف به جای یادگیری دیسیپلینی و آهنین مربوط دانست که در فضای معلم بلاگری دانش‌آموزان راحت‌تر، آسان‌تر، انعطاف‌پذیرتر و رها از قیود بروکراسی خسته‌کننده کلاس و مدرسه آموزش می‌بینند.

هشتمین کارکرد مثبت آموزش در فضای معلم بلاگری، امکان یادگیری بهره‌ورانه و کم‌هزینه و مقرون به صرفه به جای یادگیری‌های سنگین و پرهزینه است. امروز تامین فضاهای مدرسه و در کنار آن تجهیزات و تامین معلم و... هزینه‌های سنگینی را بر گردن دولت‌ها می‌گذارد، حال آنکه در فضای معلم بلاگری بدون هزینه‌های سنگینی امکان آموزش فراهم می‌شود. نهمین فرصت، امکان یادگیری عادلانه، سریع و در دسترس است. دهمین امکان، یادگیری رها از قیود زمان، مکان و هنجارهاست.

یازدهمین امکان، یادگیری با نشاط همراه با غنی‌سازی اوقات فراغت و بالاخره دوازدهمین کارکرد معلم‌بلاگری را می‌توان به امکان یادگیری توأم با شبکه‌سازی و هوادارانه بودن مربوط دانست که همگی از جمله فرصت‌های مهمی به شمار می‌آیند که معلم‌بلاگری در عرصه آموزش و یادگیری می‌تواند از خود بروز دهد.

۳- چالش‌های معلم بلاگری در حوزه آموزش

اما در کنار این فرصت‌های یادگیری، معلم بلاگری چالش‌هایی را در عرصه یادگیری نیز موجب می‌شود که به اختصار به آنها خواهیم پرداخت.

اصولا فضای مجازی و اینترنتی و آنلاین می‌تواند در سه قلمروی ابزار آسیب، محتوای آسیب و اعتیاد ارتباطی موجبات آسیب‌ها برای کاربران را فراهم آورد. معلم بلاگرها نیز در هر سه قلمرو می‌توانند آسیب‌هایی را برای دانش‌آموزان موجب شوند. معلم بلاگرها به عنوان ابزار آسیب چگونه بروز می‌کنند؟ اواخر دهه ۸۰ بود که دانش‌آموزی به اسم بیژن توسط معلمی تهدید می‌شد و او جملات نامفهوم، ترسناک با لرز و ترس را بیان می‌کرد و فیلم این دانش‌آموز توسط معلم انتشار یافت و در فضای مجازی دست به دست شد. اگر چه بیژن مشهور شد اما همین مشهور شدن باعث ترك تحصیلی او شد و سرنوشتش را تغییر داد. سال ۱۳۹۵ دانش‌آموز اصفهانی، سجاد رضایی توسط معاون انضباطی مدرسه تنبیه می‌شود و موبایل را روی سرش می‌گذارد و ترس و لرز او را به تصویر می‌کشد و در فضای مجازی پخش و دست به دست می‌شود یا معلم دیگری که از کاشت ناخن دانش‌آموز فیلم گرفت و در فضاهای مجازی پخش کرد. فعالیت‌های معلمانی که قصد بلاگر شدن و مخاطب خاص پیدا کردن و افزایش فالوورها یا گاهی هم به قصد درآمد اتفاق می‌افتد، از این جمله‌اند. این نوع فعالیت‌ها نقض حریم خصوصی دانش‌آموزان است که از جمله چالش‌های معلم‌بلاگری است. در کنار این موضوع مهم، کاهش تمرکز دانش‌آموزان بر وظایف اصلی نظام تعلیم و تربیت که مدرسه بر دوش آنها می‌گذارد. ادامه دارد

منبع؛ روزنامه اعتماد 2 مهر 1403 خورشیدی